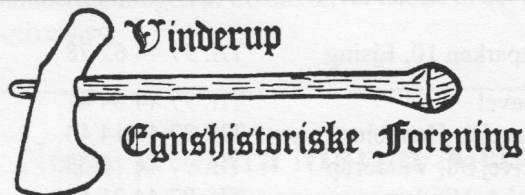

Arkiv Nyt

Ligsten i Ejsing kirke. Se side 8

Oktober 1999

Bestyrelse og udvalg
Side 2

Til medlemmerne
Side 3

Møder og arrangementer
Side 4

Nyerhvervelser på Arkivet
Side 5

Flintekonen
Side 5

Landting
Side 8

Arkivet på internet
Side 11

Af en landevejs historie
Side 13

Åbent hus på arkiverne
Side 14

Pluk fra erindringer
Side 15

Egnshistorisk Arkiv,
Vinjes Torv 1
7830 Vinderup
Tlf. 97 44 29 98

Åbningstider:
Mandag 19.00 - 21.00
Onsdag 14.00 - 16.00
Fredag 10.00 - 16.00

Bestyrelsen

Formand

Johannes Mikkelsen, Klostervej 16, Sevel

Tlf. 97 44 80 98

Næstformand og sekretær

Gunnar Hallum, Søvejen 24, Herrup

Tlf. 97 45 22 27

Kasserer

Hans Peter Christensen, Østparken 10, Ejning

Tlf. 97 44 62 78

Søren Møller, Pilevang 1, Sevel

Tlf. 97 44 84 41

Arne Christensen, Lindbjergvej 8, Handbjerg

Tlf. 97 46 14 44

Christian Vestergaard, Sevelvej 38, Vinderup

Tlf. 97 44 10 63

Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, Vinderup

Tlf. 97 44 21 54

Suppleanter:

Ejnar Buhrkal, Vindelevgaard 79, Vinderup

Tlf. 97 44 20 05

Mette Kristensen, Mosevej 36, Vinderup

Tlf. 97 44 17 45

Faste udvalg

Arkivudvalg

Fmd. Johannes Mikkelsen, Klostervej 16, Sevel

Tlf. 97 44 80 98

Christian Vestergaard, Sevelvej 38, Vinderup

Tlf. 97 44 10 63

Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, Vinderup

Tlf. 97 44 21 54

Hans Peter Christensen, Østparken 10, Ejning

Tlf. 97 44 62 78

Mødeudvalg

Fmd. Søren Møller, Pilevang 1, Sevel

Tlf. 97 44 84 41

Arne Christensen, Lindbjergvej 8, Handbjerg

Tlf. 97 46 14 44

Christian Vestergaard, Sevelvej 38, Vinderup

Tlf. 97 44 10 63

Hans Peter Christensen, Østparken 10, Ejning

Tlf. 97 44 62 78

Daglig leder

Bodil Møller, Pilevang 1, Sevel

Tlf. 97 44 84 41

Arkiv Nyt

Udgives af Vinderup Egnshistoriske Forening, Vinjes Torv 1, Tlf. 97442998

Redaktør: Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, 7830 Vinderup Tlf. 97442154

Alle bidrag til bladet sendes til ovennævnte eller Arkivet.

Udkommer 2 gange årligt, April-Maj og September-Oktober.

Til medlemmerne.

Oktober 1999.

Netop nu er sommeren ved at gå på hæld, men til gengæld har vi oplevet en sommer med mange solskinstimer, så vi skal langt tilbage i kalenderen for at finde en tilsvarende.

På arkivet kunne det gode vejr selvfølgelig også mærkes, ikke alle har lyst til at sidde indendørs og forske i slægten, når temperaturen sniger sig op i nærheden af de 30°. Alligevel blev slutresultater for årets besøgende et af det største vi har oplevet ved vore skiftende udstillinger.

Der skal her gøres opmærksomt på, at der d. 23 oktober over hele landet bliver afholdt "Arkivernes Dag". Hos os vil vi holde åben fra kl.10 til kl 15, flere fra bestyrelsen vil være til stede i åbningstiden og være behjælpelig med at finde frem til mange af de ting som arkivet indeholder. Vel mødt.

Foreningens sammenkomster og ture, som er løbet af stabelen i sommerens løb, har også været godt besøgt, der var turen til Jenle, hvor vi så Jeppe Åkjærs hjem og arbejdsværelse med de mange malerier, vi fik det godt fortalt af de to rundvisere.

Sommermødet hos Anna og Aksel var også godt besøgt, forstander Kristian Andersen gav os med sit foredrag en indholdsrig aften.

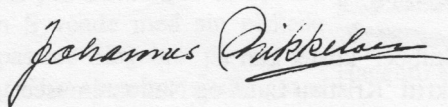
Aftenturen til Hjerl Hede er jo i sig selv en oplevelse, en sommeraften med en stemning og idyl som man rigtig fornemmer, når stilheden sænker sig over den gamle Landsby, godt fortalt af museumsinspektør Inger Merethe Bøge og med fine indslag af skuespiller Verner Tolsgård.

Sommerudflugten gik til Bjerringbro. De to rundviser gav os et godt indblik i Grundfoss's historie og Gudenådalens Museum. Det er altid godt at se hvad andre egns museer indeholder.

Vores sidste udendørs tur gik til Sevel Kalkværk. Her var det Gunnar Hallum, som godt og grundigt gennemgik egnens historie, således som den formede sig på denne egn for flere hundrede år siden og op til i dag; en septemberdag, der var så varmt at deltagerne søgte i skygge for solen.

Med den interesse som vi oplever omkring vore arrangementer, vil vi også i kommende sæson have tilsvarende aktiviteter. Ligesom vi gerne vil have gode ideer fra vore medlemmer; også med hensyn til foredragsholdere.

I bestyrelsen har vi nu bestemt, at Arkiv Nyt vil blive udsendt til alle medlemmer. Ligeledes kan de rekvireres her på Arkivet til alle som er interesseret. Vi håber, at det kan være med til at give jer den information, som gerne skulle være forbindelsesled mellem forening og medlemmer.

Nogle ny erhvervelser på Arkivet.

Erindring afleveret til Arkivet.

Siden sidst har arkivet bl.a. fået en fotokopi af en forhenværende svenstrupdreng, Marius Nielsen's, erindringer, skrevet i 1973.

Disse består af over 250 tætte håndskrevne sider, heraf er de første ca. 160 sider med tilknytning til Vinderupegnen.

Marius Nielsen er født i 1892 og havde sin opvækst i Svenstrup. Efter nogle år som karl på gårde på egnen læste han til lærer. Hans første embede blev i Vinderup, hvor han var i 10 år omkring 1930.

I sine erindringer fortæller han levende om livet og mennesker på egnen. Bl.a. tjente han til sin læreruddannelse ved at arbejde et par år i Rønbjerg Tørfefabrik (omtalt i sidste nummer).

Ligeledes fortæller han om både sine forældres og bedsteforældres levned og oplevelser under krigen 1964.

Fem Hardsyssel Familier

Dette er en stor slægtsbog med mange familier med relation her til egnen. Den omhandler:

- Slægten fra Vester Frøjk
- Tagård-slægten
- Nøgelgård-slægten
- Christen Madsen i Grovegård (Mårbjerg-slægt)
- En slægt fra Trashbjerg

Bogen er på over 550 sider og kan købes hos Holstebro Museum for 95kr.

Holstebro Dagblad

Desuden har Arkivet erhvervet endnu nogle årgange af Holstebro Dagblad, nemlig fra 1935 og til og med 1939.

Flintekonen.

Egnshistorisk Forenings tur til Sevel Kalkværk var begunstiget af smukt sensommervejr. I de gamle kalkgrave blev der fortalt om kalkbrydning i sidste halvdel af forrige århundrede; hvordan det foregik og om de forskellige kalkværksejere.

Ligeledes kom det frem, at der sammen med brydning af kalk til brænding foregik et ikke ubetydeligt salg af biprodukter, uhr til markerne som erstatning for mergel og flint, der blev brugt til byggeri. Ved Sevel Kalkværk fandtes i kalken svære lag af flint, større og mindre blokke, som udgjorde et billigt byggemateriale,

Nogle ny erhvervelser på Arkivet.

Erindring afleveret til Arkivet.

Siden sidst har arkivet bl.a. fået en fotokopi af en forhenværende svenstrupdreng, Marius Nielsen's, erindringer, skrevet i 1973.

Disse består af over 250 tætte håndskrevne sider, heraf er de første ca. 160 sider med tilknytning til Vinderupegnen.

Marius Nielsen er født i 1892 og havde sin opvækst i Svenstrup. Efter nogle år som karl på gårde på egnen læste han til lærer. Hans første embede blev i Vinderup, hvor han var i 10 år omkring 1930.

I sine erindringer fortæller han levende om livet og mennesker på egnen. Bl.a. tjente han til sin læreruddannelse ved at arbejde et par år i Rønbjerg Tørvfabrik (omtalt i sidste nummer).

Ligeledes fortæller han om både sine forældres og bedsteforældres levned og oplevelser under krigen 1964.

Fem Hardsyssel Familier

Dette er en stor slægtsbog med mange familier med relation her til egnen. Den omhandler:

- Slægten fra Vester Frøjk
- Tagård-slægten
- Nøgelgård-slægten
- Christen Madsen i Grovegård (Mårbjerg-slægt)
- En slægt fra Trasbjerg

Bogen er på over 550 sider og kan købes hos Holstebro Museum for 95kr.

Holstebro Dagblad

Desuden har Arkivet erhvervet endnu nogle årgange af Holstebro Dagblad, nemlig fra 1935 og til og med 1939.

Flintekonen.

Egnshistorisk Forenings tur til Sevel Kalkværk var begunstiget af smukt sensommervejr. I de gamle kalkgrave blev der fortalt om kalkbrydning i sidste halvdel af forrige århundrede; hvordan det foregik og om de forskellige kalkværksejere.

Ligeledes kom det frem, at der sammen med brydning af kalk til brænding foregik et ikke ubetydeligt salg af biprodukter, uhr til markerne som erstatning for mergel og flint, der blev brugt til byggeri. Ved Sevel Kalkværk fandtes i kalken svære lag af flint, større og mindre blokke, som udgjorde et billigt byggemateriale,

der blev brugt i vid udstrækning i kalkværkets omegn.

I forbindelse af omtalen af flint som byggemateriale, fandt en af deltagerne, E.G. Pedersen, Holstebro, lejlighed til at fortælle om "Flintekonen" der omkring 1890 boede i "Flintehuset" ved Sevel Kalkværk og dermed også ved den gamle landevej imellem Viborg og Holstebro. På et tidspunkt blev "Flintekonen" syg, kreds-lægen havde været tilkaldt, men kunne kun konstatere, at hun led af en fremskreden, uheldbredelig sygdom, der i løbet af kort tid forvoldte hendes død.

Imidlertid blev der stort røre om dette dødsfald. Det kom nemlig frem, at et par af "Flintekonens" naboersker, som havde fulgt sygdomsforløbet og set hvor hun ventede på døden, fik den opfattelse, at "Flintekonen" var i pagt med de overnaturlige og derfor ikke kunne dø, med mindre hun blev anbragt "over ild".

Af ren og skær hjælpsomhed havde de da fyldt gløder i en gammel træsko, som de skubbede ind under den syges seng. De skiftedes så til at våge ved den

Flintehuset ved Sevel Kalkværk omkring år 1900.

syge og på samme tid holde ilden vedlige, indtil "Flintekonen", Inger Kjerstine Pedersen døde.

Omstændighederne omkring dette dødsfald kom distriktslægen i Sjørup for øre, hos ham boede Jeppe Aakjær, der også fik historien fortalt. I nogle avisartikler rasede han imod almuens dumhed og overtro, der gav så grelle udslag. Præsten i Haderup fandt anledning til at irettesætte de to kvinder, der havde arrangeret det, der dengang blev nævnt som en af de sidste hekseafbrændinger.

Så vidt Pedersens beretning, der også kendes fra datidens aviser, hvor den blev gengivet mere eller mindre fantasifuldt.

Da denne tildragelse nu ligger over hundrede år tilbage, kunne det måske gå

an at fortælle lidt om en af de andre, som var indblandet i denne gamle historie, nemlig Karoline Pedersen, også kaldet Ka' Bjærkjær, hende der var den mest foretagsomme i den hjælp, der blev ydet "Flintekonen".

Ka' Bjærkjær og manden P. Chr. var omkring 1880 kommet til Sevel Kalkværk fra Fly. Han arbejdede på Kalkværket og hun passede hjem og børn, af hvilken der efterhånden blev en stor flok.

I de ca. tyve år familien boede ved Kalkværket, skete der flere ting der gjorde, at Ka' Bjærkjær fik skyld for at have evner ud over det sædvanlige, fik på den måde skyld for både godt og ondt, skønt hun antagelig var som folk er flest. Her nævnes tre tildragelser:

P. Chr. og Ka' Bjærkjærs ægteskab var velsignet med mange børn.

Der var således syv sønner. En af disse nu voksne sønner var brændt varm på en pige, men kunne ikke rigtig få "skred i sagen". Pigen var nok forelsket, men hendes forældre var imod partiet. Nu var hun en god pige, ville ikke gerne gøre forældrene imod, ville også gerne i ægteskab med den unge mand, men kort sagt - hun var i "syv sind".

Sønnen betroede sig til Ka' Bjærkjær i håb om hjælp og denne udeblev heller ikke. Sønnen fik besked på at få kæresten med hjem - kom hun først indendøre hos Ka' Bjærkjær, skulle hun nok få "vendt" pigens sind, så de unge kunne få hinanden. Planen lykkedes og alt gik som beregnet. Efter et besøg i hjemmet hos Ka' Bjærkjær, var alle pigens tvivl bortvejret og lykken lå lige om hjørnet.

Niels Mundbjerg Jensen, kalkværksejer og gårdmand var kendt for, at alt hvad han foretog sig lykkedes. Nu havde han opdyrket et større areal af heden og der bygget sin nye gård "Lykkensprøve".

Ejendommen var nu i god drift, men af uforklarlig grunde var han forfulgt af uheld med køerne og nu da de havde begyndt at levere mælk til det nye mejeri i Skave, kom disse uheld ham meget på tværs. En årsag til disse uheld måtte findes. Her kom Jens Espersen i Herrup ham til hjælp. Han fortalte, at han "med egne øjn" havde set Ka' Bjærkjær stå på Tophøj og herfra med "onde øjne" se ned på køerne fra Lykkensprøve, der i en lang række stod tøjret langs landevejen. Hvordan et eventuel udestående med Ka' Bjærkjær blev jævnet, melder historien intet om, men forholdene på Lykkensprøve kom igen ind i den normale gænge.

I Vester Bjørnkjær boede "Stuer Kusk". Da datteren Birthe Kirstine var en 10 - 11 år i 1895 blev hun syg og tabte hullet. Hun var næsten kun "skind og ben" og forældrene var fortvivlede.

Nu kom det frem, at Birthe Kirstine en dag før hun blev syg, var gået forbi det hus hvor P. Chr. og Ka' Bjærkjær boede. Konen var da kommet ud og havde givet Birthe Kirstine et æble, men da det var koldt i vejret havde hun inden barnet fik det, varmet æblet i sin armhule. Forældrene kunne nu ikke tro andet, end at barnets sygdom var påført hende af Ka' Bjærkjær. De opsøgte nu en klog mand, som gav Birthe Kirstine en "modgift" der var så stærk, at hun i løbet af et halvt år

Landting.

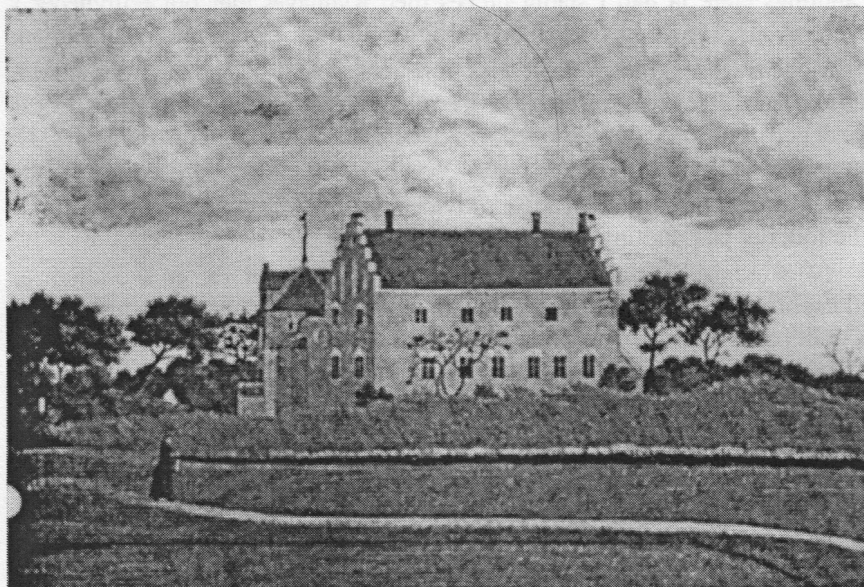
Egnens slotte og herre-

Landtings nuværende hovedbygning, som stammer fra 1850'erne, ligger nogle hundrede meter vest for den gamle borgs plads. Der er kun svage spor tilbage af den ældre gård; men da den har eksisteret indtil for godt 100 år siden, og da der findes bevaret et billede af den fra tiden kort før dens nedrivning, kan vi danne os et ret godt begreb om, hvordan den har set ud. Det har været et særdeles malerisk og anseligt anlæg; hovedfløjen var en to-etages, grundmuret bygning i vest, der havde takkede gavle og trekantsfrontoner over vinduerne. Desuden synes der at have været tre andre fløje, hovedsageligt af bindingsværk, og i ældre tid har der endvidere været et højt tårn, der dog allerede faldt 1805. Man kan tænke sig, at dette har været borgens ældste del, og det er nok det, der har givet gården dens navn. Dette blev nemlig oprindelig skrevet Langtind, Langetind, Longætind eller lignende, hvilket vil sige »det høje tårn«. Det høje tårn stammer måske fra middelalderen, medens de øvrige bygninger blev bygget i midten af det 16. århundrede og senere.

Når man undersøger godsets ældste historie, er der den vanskelighed, at der i middelalderen var flere jyske gårde af navnet Langtind, og at det er svært at afgøre, hvornår der er tale om den ene og hvornår om den anden. Den ældste sikre ejer af det nu eksisterende Landting antages at være den tyske ridder Albert Albertsen af Eberstein, der levede i begyndelsen af det 14. århundrede, og om hvem det bl. a. vides, at han i 1329 fik Hjern og Ginding herreder i len. Efter ham ejede sønnen Henrik det i århundredets midte, og i århundredets slutning dennes datter Karen og hendes mand Aage Hethesen (Hedisen) Puder, der i 1376 var med til at underskrive den unge kong Olufs håndfæstning. Han må have været en ganske velstillet mand, eftersom han samme år var i stand til at låne naboen på Rydhave, væbneren Albert Andersen af Eberstein, den betydelige sum af 100 lybske mark. Til gengæld fik han pant i Rydhave og alt Albert Andersens gods i Ginding herred. 1422 var fru Karen enke. Det ved vi, fordi bisp Christiern af Ribe i dette år skødede en del gods i Hjern og Ginding herreder til hende.

Landtings næste kendte ejer var Jens Eriksen af slægten Banner, hvis hustru var en datter af fru Karen. Han synes i øvrigt allerede at have boet på Landting i fru Kares tid, måske som hendes bestyrer eller forvalter; thi et dokument af 3. oktober 1408 nævner væbneren Jens Eriksen af »Longtind«. Han døde 1445, og hans datter Mette og hendes mand Niels Eriksen (Gyldenstjerne) søn af Erik Nielsen til Tim overtog godset. Han var en af landets stormænd, ridder, lensmand og fra 1456 kongens hofmester. Gennem mange år stod han på en meget spændt

fod med kirken og var endog en tid lyst i band. Han døde 1484, og hans datter Inger, der var enke efter Niels Timmesen (Rosenkrantz) til Stensballegaard, fik ved skiftet Landting med en mølle og betydelige mængder fæstegods såvel i Ginding som Hjerm herreder, samt Rydhave. Hun og Niels Rosenkrantz havde sønnen Axel, der skrives til Landting 1505. Det var i en bevæget og vanskelig tid, han kom til at sidde på gården. Efter traditionen skal skipper Clements skibe have ligget ude i Venøbugten, og det skal være kommet til en duel på ildvåben mellem disse og skytterne i hr. Axels »høje tårn«. Landting slap øjensynlig nogenlunde uskadt fra alle disse krigerske forviklinger, omend tårnets spir skal være blevet

Rekonstruktion af hovedbygningen efter at tårnet var blevet lavere. Gouache 1845 af R.H. Kruse.

skudt ned, og snart efter var spillet tabt for de oprørske bønder; deres straf blev hård, hr. Axel tiltalte selvejer-bønderne i Hardsyssel for oprør og fik dem fradømt deres selvejerret.

I 1551 døde han 79 år gammel, og sønnen Erik arvede Landting, medens broderen Niels fik Rydhave, som faderen også havde ejet. En tredje broder fik Stensballegaard. Ved skiftet blev der til Eriks part udlagt en række skove og overdrev, så at Landting på dette tidspunkt må siges at have været en ret skovrig ejendom. De stednavne, der nævnes, er Geddelund, Remdkjær, Havlund, Vinterslund, Landting Hestehave, Landting Kjær og Skortofte. Det synes at have været noget vanskeligt at sætte helt skarpe grænser mellem Landtings og Rydhaves besiddelser, især ude i overdrevne. Hr. Niels' fæstere skal derfor have lov til at

drive deres kreaturer i nogle af hr. Eriks skovlodder; men hugst og inddrivning af svin skulle de holde sig fra.

Erik Rosenkrantz døde 1591, og hans enke Maren Juel overtog Landting. Der var ingen børn, og da hun døde 1624, kom Landting til sønnesønnen Holger Rosenkrantz, som man i almindelighed kalder »den rige Holger« for at adskille ham fra Holger Rosenkrantz til Rosenholm, »den lærde Holger«. Da han døde, var han ejer af 4.000 tdr. htk., nemlig bl. a. Glimminge i Skåne og 3 store godser i Halland.

Sønnen Mogens Rosenkrantz arvede 1647 Landting. Som så mange andre af Landtings ejere lå han i stadig proces med Rydhaves ejer om rettigheder i overdrevene. 1661 opgiver han, at der ligger 331 tdr. fæstehartkorn til gården.

Mogens Rosenkrantz efterfulgtes af sønnen Axel Rosenkrantz, der i årene umiddelbart efter 1700 overdrog det til broderen Anders. Denne opholdt sig mest på sit gods Tirsbæk ved Vejle og forpagtede derfor Landting bort. Julenat 1711 brændte dets Østre længe.

»Ilden sig optændte uden nogens afvidenhed, hvorfra var kommen, ... efterat alle folk der på Landting sig havde lagt til hvile -.

1718 indgik hans datter Karen et ægteskab, der vel var en mesalliance, eftersom brudgommen Niels de Linde var ny-adelig, men som økonomisk set var et godt parti; thi Linde'rne var rige folk.

En søn af dette ægtepar Christen de Linde erhvervede på auktion 1747 efter bedstefaderens død 1742, Landting, hvortil der lå et par andre store gårde og adskilligt bøndergods. Ligesom så mange andre af de tidligere ejere opholdt Christen de Linde sig sjældent på Landting. Han ejede tillige Tirsbæk, og her var hans hovedopholdssted. Han døde 1756. To år senere solgte hans enkes anden mand Jørgen Hvas (adlet Lindenpalm) Landting til Morten Qvistgaard, der straks videresolgte det til Niels Pedersen Lillelund. Denne var ifølge samtidige beretninger sine bønder en hård herre og krævede overordentlig meget hoven af dem. Da han var død i 1768, ægtede hans enke Mariane Bernstorff, Peder Hansen, der skal have været hendes kusk. Han var en mand midt i fyrrerne, da han giftede sig med hende. Efter således at være kommet til ære og værdighed, blev han straks herremanden. I hårdhed over for bønderne gav han ikke forgængerer noget efter, og selv om bonden i ham af og til stak frem i form af en vis nærighed, var han dog ikke bange for at give sig i kast med store jordhandler, og han udvidede sine jordejendomme betydeligt. Det fine selskabs anerkendelse af ham kom automatisk i form af en kammerrådstitel. I sine sidste år blev han grebet af den spekulationsfeber, der rasede overalt i landet. 1794 fik han kongelig bevilling på, at godset måtte beholde sine hovedgårdsfriheder, selv om der blev solgt bort af dets tilliggender. Han døde imidlertid i 1797, før han fik noget videre solgt fra; men 1799 kom Landting i hænderne på en fuldblods jordspekulant U. Chr. von Schmidten til Urup, og nu kom der for alvor gang i bortsalgene. Da der var gået et par år, havde han fået det ud af forretningen, han ville, og solgte 1801

hovedparcellen til Peder Hansens søn Niels Tideman Hansen. Denne fortsatte, hvor v. Schmidten slap, og fik efterhånden bragt gårdens tilliggende ned på ca. 23 tdr. htk. Hvad der var tilbage, solgte han på auktion i 1814. Niels Hansen spandt ikke guld på den affære. Han endte sine dage som klokker ved Frue Kirke i København. Derefter faldt gården dog til ro hos tre generationer af den udbredte vestjyske proprietærslægt Windfeldt; ejere var 1814 - 54 Claus (Claudius) Hansen Windfeldt, 1854 - 81 sønnen Jørgen Bang Windfeldt og dennes enke, og 1881 - 1918 deres søn Claus Hansen Windfeldt. Derefter kom gården i spekulanter hænder, og arealet gik ned fra godt 400 tdr. ld. til 325 tdr. ld. Gården skiftede ejere hyppigt, indtil A. M. Nielsen i 1949 overtog den nu kun 130 tdr. ld. store ejendom.

Rosenkrantz'ernes stolte borggård, der må have mindet om det nærliggende Rydhave, blev nedrevet i flere tempi i forrige århundredes første halvdel. 1805 faldt tårnet, 1816 det nordre hus, og 1855 - 56 raséredes det øvrige af Jørgen Bang Windfeldt, der flyttede beboelsen fra voldstedet ude i mosen ind på det faste land i vest, hvor ladegården vistnok altid har ligget. Her op førtes 1855 det nuværende enkle, langstrakte stuehus af røde sten. På gårdsidens kvist er indsat en sandstenstavle fra den gamle borggård med Mogens Rosenkrantz' og Sophie Billes våbener.

SIGURD JENSEN (Fra "Slotte og Herregårde")

Arkivet på internettet.

I de senere år er internettet blevet meget populært; også hos museer og arkiver. Også blandt slægtsforskere er interessen for internettet stor, der findes mange slægtsforskere, der har deres egne 'hjemmeside' med slægtens data.

Arkivet har også fået sin egne side på internettet. Arkivets adresse på internettet er: "www.lokalarkiver.dk/vinderup".

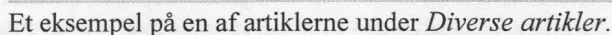
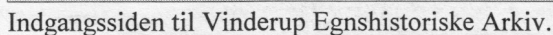
'Stedet' ejes af *Dansk Folkeoplysnings Samråd*, der stiller det gratis til rådighed for alle lokalarkiver.

Fra indgangs-siden er der via menuen i venstre side adgang til forskellige ting: *Praktiske oplysninger om arkivet, Foreningen og bestyrelse, Arkiv-Nyt, Efterlysninger, Sommerudstillingen, Diverse artikler, Folketællinger, Kirkebøger og Andet om Vinderup.*

Det, der nok har slægtsforskernes største interesse er siderne med folketællinger og kirkebøger fra kommunen. Her kan alle de folketællinger og kirkebøger fra sognene i Vinderup kommune, som det frivillige personale har indskrevet på EDB, hentes.

Et andet interessant punkt (synes jeg selv) er *Diverse artikler*. Her et lille udvalg af artikler og beretninger med tilknytning til egnen.

Fra de af jer, der har mulighed for at se siderne vil jeg gerne have en tilbage-

KG

Af en landevejs historie.

Tæt forbi Sevel Kalkværk går landevejen fra Viborg til Holstebro, den ældgamle færdselsåre og forbindelse mellem de vestjyske byer og Viborg, der tidligere husede landsdelens administration.

I tidens løb er der sket ændringer og forbedringer ved vejen, også her ved Sevel Kalkværk eller Bjergby, det nye navn, som blev taget i brug omkring 1960.

Den sidste større ændring i vejforløbet skete i 1850-erne. Da blev nedstigningen fra Bjergbakken gjort mindre stejl, vejen rettet ud og en ny bro blev bygget, hvor landevejen krydser Bjørnkjær Bæk ved Viftrup.

Lidt længere mod øst, hvor landevejen passerer Skive-Karup Å og de brede engstrækninger ved Hagebro, skete der større ændringer. Den gamle vej gik ud over engen sydligere end den nuværende og fortsatte syd om Hagebro Kro. Den nye vej blev anlagt, så den passerede nord om kroen og der var således tale om et helt nyt forløb af vej og bro efter 1850-erne.

Den nye dæmning og bro gav anledning til store bekymringer hos de bønder, hvis ejendomme lå langs åløbet sydøst for Hagebro. Engene var livsvigtige for bønderne på de sandede jorder. Her hentede de hø til vinterfodring og i tørre somre var disse enge eneste overlevelsesmulighed for kvæget. Den nye bro og dæmning kunne hindre åens frie løb og skabe oversvømmelser med katastrofale følger.

Tidligere havde bro og dæmning ikke haft den store betydning for vandgangen i åen ved Hagebro. Satte det i med tøbrud eller der kom en tordenskylle, kunne vandet i åen stige, men ikke faretruende. Den gamle vej dæmning var så lav, at selv ved små oversvømmelser løb vandet over vejen uden at gøre skade på gods og ejendom.

Det var derfor med stigende ængstelse bønderne i Koldkur og Vormstrup fulgte anlægget af den nye bro og vej dæmning. Her var jo ikke tale om en hel eller halv alen mere i højden - snarere flere favne og projektet nærmede sig i deres øjne det naturstridige.

I ånden så de hvordan en almindelig tordenbyge kunne drukne kvæget og bortføre de kostbare høstakke, hvis vandet var forhindret dets naturlige løb.

Der blev forsøgt henvendelser til myndighederne, men her tog man let på bøndernes bekymringer. Der var absolut ingen grund til uro. Men urolige, det var netop det bønderne var. En sommeraften, når en tordenblåne trak op i sydvest, kunne de føle sig truet på livet. Noget måtte der gøres mens tid var.

Så nåede man frem til 1861. Den nye vej og bro var i brug og den 11. juli skulle den folkekære konge Frederik den Syvende med sin elskede Grevinde Danner passere Hagebro på vej fra Holstebro til Viborg. Ved Hagebro skulle gøres

Hagebro Kro omk. 1855

holdt, kongen skulle bese den nye bro, der skulle skiftes heste og hviles.

De ængstelige bønder besluttede da at benytte denne lejlighed til at gøre landsfaderen bekendt med deres store utryghed ved de nye anlæg og håbede han ville komme dem til hjælp på bedste måde.

Bønderne valgte så en talsmand, som efter bedste evne forberedte sig på at træde frem for kongen og forelægge sagen. Kongeparrets tur forløb efter planen og kongen beså veltilfreds den nye bro, hvorefter manden fra Koldkur trådte frem for monarken.

Men nu var bondens mund gået fuldstændig i baglås og han kunne ikke få et ord frem, så kongen sagde: "Nå, hvad vil du så min gode mand". Så fik han omsider fremstammet: "A sejr, te æ vand ska ha si gång".

Da Frederik den Syvende ikke kunne forstå hvad der blev sagt, fik han det oversat, lo hjerteligt og sagde: "Du har ret min gode mand".

Derefter steg de kongelige til vogns og fortsatte mod Viborg.

GH

Åbent Hus på lokale arkiver 23.oktober.

Der er åbent hus på Arkivet og på mange af landets lokalhistoriske arkiver lørdag d. 23 oktober.

På denne dag holder lokalarkiver over det ganske land åbent hus. Besøgende får en mundsmag på alle de tilbud, som lokalarkiverne kan tilbyde sine borgere: Introduktion til slægtsforskning, ejendomshistorie og virksomhedshistorie. Se gamle film og udstillinger om mergellejer, børnearbejde, middelalder. være med til byvandring, historiske messer, studere gamle kort, hjælpe med identifikation af fotos og selv kunne fremvise "hvad chatollet gemmer." Deltage i gættekonkurrencer og "quizzer." og få mulighed for at aflevere materiale som vores efterkommere vil være glade for at kunne se.

På Vinderup Egnshistoriske Arkiv arrangerer vi denne dag 'Åbent Arkiv'. Alle er velkomne også meget gerne folk som aldrig før har sat deres ben på et lokalhistorisk arkiv- men en advarsel! Det kan blive vanedannende.

Hvert år besøger over 100.000 mennesker landets ca. 430 lokalarkiver. Det er mange, men slet ikke nok i forhold til de muligheder, som lokalarkiverne kan byde på. Mange har nok den opfattelse, at arkiverne er støvede, triste og gammeldags, men arkiverne byder på mange muligheder også for andre end slægtsforskere. Her kan du også dykke ned i bygningers, virksomheders og land sbyers historie. Måske for at finde mysterier og spørgsmål, som vil holde dig fanget i lang tid, hvis du skal løse dem. Hvorfor blev så mange plejebørn fra København udsat til en dødsensfarlig pleje i midtsjællandske sogne omkring 1800? Hvorfor boede folk i flyvere og jordhuler i tørvemoserne under krigen. Hvad er der blevet af de gamle

smukke buskbom indhegnede haver på Fyn. Hvilke bevaringsværdige elementer er der tilbage i vore landsbyer?

Hvis du vil have et indtryk af hvad lokalarkiverne, også dit eget, tilbyder kan du søge på internetadressen: **www.lokalarkiver.dk**. Vil du vide mere om specielt vort lokale arkiv er adressen: **www.lokalarkiver.dk/vinderup**.

Det er første gang lokalarkiverne samlet holder Åbent hus. Men Sammenslutningen af Lokalarkiver håber, at det kan blive en tilbagevendende begivenhed.

SLA

Nogle pluk fra Marius Nielsen's erindringer.

Her et et par citater fra Marius Nielsen's erindringer. Det første er om en af naboerne til hans barndomshjem i Svenstrup.

Kresten Iversen.

Marie og Kresten Iversen var også vore gode venner alle dage. Vi gjorde gennem årene hinanden mange tjenester. Med hensyn til arbejdsydelser og lignende tror jeg nok, at vi var på plussiden, for de var begge meget påholdende. De tog alting meget nøje med. Som eksempel kan jeg nævne, at når der havde været kørende færdsel på vejen mellem Svenstrup og Obitsø, så kørte Kresten dagen efter med sin møgbør og samlede alle hestepærerne op og kørte dem hjem i sin mødding.

Man sagde, at han spyttede skråene ud, tørrede dem på kakkellovnen hvorefter han røg dem i piben. Pibeasken brugte han som snus, og så gik han på møddingen og pudsede næse for at få mest muligt ud af tobakken. Men jeg tror, at det var løgn, for jeg har aldrig set ham snuse tobak.

Jeg kunne godt lide Kresten, og mange år senere vågede jeg i flere nætter hos ham da han skulle dø.

Marie var meget religiøs (indre mission), men jeg har aldrig kendt nogen som i den grad har taget Guds navn forfængelig. Hun var Martins gudmor. Da de kørte til kirke med barnet, råbte hun pludselig "Gud Fader i himmelen, nu har jeg glemt, hvad barnet skal hedde, men jeg kalder ham i Guds navn Johannes." Heldigvis var Dorte Kirstine med, og hun kunne huske, at drengen skulle hedde Martin.

Der var det mærkelige ved det hjem, at de altid gik og skældte ud på hinanden, men det betød ikke det mindste. De havde vænnet sig til den måde at leve på.

De havde tre børn: Mette Katrine, Laurits og Karen.

Laurits var tre år ældre end mig, og vi har alle dage været fine venner.

Karen var et halvt år ældre end mig, og hun var en meget flink pige, men

engang gjorde hun mig meget ked af det. Hun havde fået hængt en slynge op ude i laden, og i den gyngede vi skiftevis. Så sagde hun: "Når du kommer i skole, så vil du altid komme til at sidde nederst." "Nej, det tror jeg ikke, for jeg kan allerede læse", sagde jeg. "Jamen det er fordi I er så fattige", sagde hun med overbevisning. Da jeg kom hjem, spurgte jeg far, om det var sandt. Han svarede: "Det kan såmænd godt være; men det skal du ikke bryde dig om - bare du får noget lært." Jeg gik nu snart forbi Karen i skolen; men hver af Kresten Iversens børn fik en gård, da de blev voksne.

Det sidste er fra hans tid i tjeneste hos Kristian Drejer.

Hen på vinteren solgte han 14 tønder land af sin jord og så skulle han egentlig selv kunne klare resten, og derfor godt kunne undvære mig. Men jeg var ked af at flytte, fordi nogle ville sige, at jeg var kommet af en plads i utide. Og han var ked af at komme af med mig, blandt andet fordi han skulle have det gamle stuehus lavet om til stald. Vi enedes så om, at jeg skulle blive der på de vilkår, at jeg skulle tjene de 25kr aflønnen ved at gå i dagleje hos andre. Kunne jeg få tid til at tjene mere, måtte jeg selv få dem. Og jeg tror nok, at det gav lidt overskud.

Jeg kom på den måde til at arbejde for: Niels Tinggård i Nørstoft, Sinder Jensen i Djeld og Kristian Thomsen i Høllumkjær. Hos den sidste var det særlig mælkekørsel til Sevel Mejeri, jeg blev betroet til. Ved alt dette lærte jeg en del sevelboere at kende, og jeg blev gode venner med en hel del jævnaldrende: Niels i Øster Høllumkjær, Mads og Steffen i Vester Høllumkjær, Jens og Thorvald i Østergård, Niels Lavmark og Piers sønner Valdemar og Marius.

Niels Hølmkjær blev den mest interessante af dem. Han blev i daglig tale kaldet "Bette Niels", skønt han var ret høj; men i gården var desuden: Gammel Niels, Mand (kan jeg ikke læse) Niels og Morbror Niels. De havde flere tyre i Øster Hølmkjær, og Bette Niels fik lov at få tyrepengene fra de husmænd, der kom med køer. Derfor var han altid vel beslået med penge, og da han tillige var ret vittig, blev han snart den førende blandt de unge. Vi så allesammen op til ham. Senere søgte han mest sine venner blandt dem, der kom på kroen, men det havde jeg hverken råd eller lyst til.

Der fortæltes mange historier om ham. En dag kom han sammen med nogle venner ind på kroen og bestilte en bedre middag med mange drikkevarer til hele selskabet. Kromanden, Kræn Madsen, blev budt med, og Niels sagde: "Det gælder et væddemål, og du kan vel give kredit, til det viser sig hvem der har tabt". Det gik kromanden med til, og stemningen blev meget høj. Til sidst ville kromanden gerne vide, hvad de havde væddet om. "Det er ikke mere end rimeligt", sagde Niels, "Den idiot siger, at kirketårnet vil falde imod nord, og jeg siger, det vil falde mod syd. Tiden skal nok vise, at jeg får ret".

Kromandens kredit står ved magt endnu.

KG